

PVV-leider Geert Wilders uitte zijn woede op Twitter over de 'boodschappenaffaire'

FOTO: BART MAAT/ANP

POLITIEK

Haagse verontwaardiging over strenge bijstand is een masterclass hypocrisie

➔ **Strenge wet werkt in praktijk precies zoals PVV, CU en CDA dat hebben gewild**

➔ **Wet biedt gemeente en rechter geen ruimte voor 'barmhartigheid'**

➔ **Opnieuw vergeet Tweede Kamer eigen rol in affaire**

De kranten stonden deze week vol over de gemeente Wijdmeren, die €7000 terugvorderde van een vrouw in de bijstand. Ophef alom, maar de nieuwskoppen hadden moeten luiden: 'Tweede Kamer vordert €7000 terug van vrouw in bijstand'.

De gemeente en de bestuursrechter kregen het voor hun kiezen. 'Nederland is ziek', twitterde PVV-leider Geert Wilders. Tweede Kamerlid Eppo Bruins van de ChristenUnie moest denken aan de toeslagenaffaire: 'Barmhartigheid en menselijke maat moeten terug in onze wetgeving'. Ook Pieter Omtzigt van het CDA liet van zich horen.

Gemakshalve leken de heren allemaal te zijn vergeten dat het de PVV, de ChristenUnie en het CDA waren die (samen met GroenLinks, D66, VVD en SGP) de gemeenten in 2013 hebben verplicht precies dit te doen: onder alle omstandigheden terugvorderen bij schending van de inlichtingenplicht. Saillant detail: met dezelfde wetgevingsoperatie duwden deze partijen de bestuursrechter ferm terug in zijn hok. De bestuursrechter mag niet toetsen of de terugvordering wel in verhouding staat tot de ernst van het geval.

De houding van politici deze week was dan ook een masterclass hypocrisie: eerst de gemeente en de rechter dwingen te doen wat je wilt, om vervolgens moord en brand te roepen omdat de gemeente en de rechter precies doen waartoe jij hen zelf wettelijk verplicht hebt.

NIET BIJZONDER

Op het oog is de zaak in Wijdmeren juridisch niet heel bijzonder. Mevrouw krijgt bijstand. Dan ben je verplicht de gemeente alle informatie te geven die daarvoor relevant is (artikel 17 Participatiewet). Als je wekelijks €50 krijgt van familie, dan is dat relevant, omdat je dan minder bijstand hoeft te krijgen. Mevrouw kreeg naar eigen zeggen elke week €50 aan boodschappen. Dat is feitelijk hetzelfde als dat je elke week €50 gestort krijgt, dus had mevrouw dat moeten melden.

Het niet geven van die informatie betekent dat de gemeente op grond van artikel 58, lid 1, Participatiewet bijstand moet terugvorderen. Alleen bij 'dringende redenen' mag de gemeente daarvan afzien (artikel 58, lid 8, Participatiewet). Daarmee heeft de politiek een (zeer) hoge drempel willen opwerpen, zo bleek uit de behandeling

in de Tweede Kamer. Het gaat dan om bijvoorbeeld ernstig zieke mensen die uit hun huis moeten als gevolg van de terugvordering.

In 2013 stemden GroenLinks, D66, VVD, SGP, ChristenUnie, CDA en de PVV voor deze bepalingen. Omdat de wetgever heeft bepaald dat moet worden teruggevorderd, heeft de overheid weinig keuze en mag de bestuursrechter niet beoordelen of het wel echt redelijk is om terug te vorderen. Dat heeft de wetgever namelijk al voor hen gedaan.

De wettelijke bepaling werkte in de praktijk precies zoals zij is bedacht door de politiek. Dit onderzocht ik in mijn proefschrift *Invordering door de overheid* (2018). Hiervoor onderzocht ik alle 772 gepubliceerde uitspraken van de bestuursrechter op dit onderwerp. In al die uitspraken vond ik geen enkel geval waarin de rechter oordeelde dat sprake was van een dringende reden.

Met andere woorden: de wetgever heeft bedacht dat er altijd moet worden teruggevorderd, de overheid vordert altijd terug en de bestuursrechter doet wat hij nog mag: toetsen of de extreem hoge drempel die de politiek in de wet heeft vastgelegd wordt gehaald. Wat nooit het geval is.

IN DE SPIEGEL KIJKEN

Dat de mevrouw in Wijdmeren €7000 moet terugbetalen omdat zij boodschappen kreeg van haar moeder, klopt dus juridisch. De gemeente en de bestuursrechter hebben netjes gedaan wat zij moesten doen volgens de wetgever. Want zo werkt het in Nederland. Hoezo is Nederland dan ziek en onbarmhartig? De Participatiewet moet inderdaad anders, maar wellicht zouden Kamerleden er goed aan doen eerst eens in de spiegel te kijken in plaats van de vinger automatisch te wijzen naar bestuurders, ambtenaren en bestuursrechters.

De hypocrisie baart mij zorgen. De Tweede Kamer lijkt haar eigen rol — in elk geval bij de Participatiewet — vrij makkelijk te kunnen vergeten. De parallel met de toeslagenaffaire is hier snel getrokken.

In het rapport *Ongekend onrecht* over de toeslagenaffaire staat bovendien de zin: 'De rol van de Tweede Kamer is geen onderdeel van de onderzoeksopdracht' (pagina 10). Hoe verstandig is het dan dat wij de toeslagenaffaire alleen door Kamerleden laten onderzoeken?

Thomas Sanders is advocaat bij AKD Benelux Lawyers en gepromoveerd op de in- en terugvordering van sancties door de overheid.